

KONYA TİCARET ODASI

ÇİN HALK CUMHURİYETİ ÜLKE RAPORU

Etüd – Araştırma Servisi

Haziran 2009

İÇİNDEKİLER
BÖLÜM I
ÇİN HALK CUMHURİYETİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Ülke Kimliği	1
1.2. Coğrafi Konum	2
1.3. Demografik Özellikler	2
1.4. Çin Dış Politika.....	3

BÖLÜM II
GENEL EKONOMİK DURUM

2.1 Küreselleşme Döneminde Çin Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü.....	8
2.2. Çin'in Ekonomik Gelişme Sürecinin Bölgesel ve Küresel Açından Önemi.....	8
2.3 Çin Ekonomisinin Küresel Ekonomi ile Bütünleşmesini Kolaylaştıran Faktörler.....	9
2.4 Çin Dış Ticareti.....	10
2.5 Başlıca Sektörler	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE İLE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

3.1 Pazar İle İlgili Bilgiler	16
3.2 Anlaşmazlıkların Çözümü ve Hukuki Düzenlemeler	18
3.3 İşadamları İçin Pazara Girişte Yararlı Bilgiler	19
3.4 Yararlı Adresler	21

KAYNAKÇA	22
-----------------------	-----------

TABLÖLAR LİSTESİ

- Tablo 1** : Temel Ekonomik Göstergeler
Tablo 2 : Başlıca İhracat ve İthalat Ürünleri
Tablo 3 : Ülkeler İtibariyle İhracat ve İthalat
Tablo 4 : Türkiye-Çin Arasında İmzalanan İkili Anlaşmalar
Tablo 5 : Türkiye- Çin Dış Ticaret

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1 Ülke Kimliği

Ülkenin Resmi Adı	: Çin Halk Cumhuriyeti
Yönetim biçimi	: Komünist Tek Parti Yönetimi
Başkent	: Pekin
Devlet Başkanı	: Hu Jintao
Nüfus	: 1,3 Milyar (2006)
Dil	: Putonghua Kuzey Çincesi
Din	: Konfüçyanizm, Taoizm, Budizm
Yüzölçümü	: 9,563,960 km ² (Türkiye yüzölçümünün 12 katı)
Başlıca Şehirleri	: Pekin, Chongqing, Shanghai, Tianjin, Guangzhou
Doğal Kaynakları	: Kömür, demir, petrol, doğal gaz, cıva, kalay, tungsten, antimon, manganez, molibden, vanadyum, alüminyum
Milli Gün	: ÇHC kuruluş günü, 1 Ekim (1949)
Resmi Tatiller	: Yeni Yıl (Ocak 1), Bahar Bayramı, Uluslararası İşçi Bayramı, Milli Gün (1 Ekim)
Üye Olduğu Kuruluşlar	: AFDB (Afrika Kalkınma Bankası), APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu), ASDB (Asya Kalkınma Bankası), ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü), BIS (Uluslararası İmar Bankası)

1.1 Coğrafi Konum

Çin, Pasifik Okyanusu'nun batı kıyısında, Asya'nın doğu bölümünde yer almaktadır. Kuzeyinde Moğolistan Halk Cumhuriyeti, kuzeydoğusunda Rusya ve Kuzey Kore, doğusunda Sarı Deniz ve Doğu Çin Denizi, Güneydoğusunda Güney Çin Denizi, Güneyde Vietnam, Laos, Birmanya, Hindistan, Bhutan ve Nepal, güney batıda Pakistan, Afganistan, Tacikistan Kırgızistan ve Kazakistan ile çevrilidir.

Haritadaki konumu: Asya

Kara: 9,326,410 km²

Su: 270,550 km²

Sınırları: 22,147.24 km

Sınır komşuları: Afganistan 76 km, Butan 470 km, Burma 2,185 km, Hong Kong 30 km, Hindistan 3,380 km, Kazakistan 1,533 km, Kuzey Kore 1,416 km, Kırgızistan 858 km, Laos 423 km, Makau 0.34 km, Moğolistan 4,676.9 km, Nepal 1,236 km, Pakistan 523 km, Rusya (kuzeydoğu) 3,605 km, Rusya (kuzeybatı) 40 km, Tacikistan 414 km, Vietnam 1,281 km.

1.2 İklim

Çin toprağının %98'i 20 kuzey- 50 kuzey enlemleri arasında uzanmaktadır. Bu nedenle astropikal alanlar ve ılıman bölgeler büyük alan teşkil etmektedir. Çin belli başlı muson iklimine sahiptir. Kış aylarında Sibirya'dan gelen karasal kutup havasının etkisi altında kalan Çin, yaz aylarında ise tropikal hava kütesinin etkisi altında kalmaktadır. Çin, farklı bölgesel iklimlere göre 3 doğal bölgeye ayrılmıştır. Bunlar Doğu Muson Bölgesi, Batı Kurak Bölge ve Qinqhai-Tibet Alp Buzul Bölgesidir. İklimi son derece çeşitlilik gösteren Çin'in güneyinde tropikal, kuzeyinde subarktik (Kutup altı) iklim hakimdir. Dört mevsimi ülkenin çeşitli bölgelerinde görülebilmektedir. Güney bölgesinde yarı-tropikal iklim görülürken, yağmur yıl boyunca yağmaktadır. Yazlar uzun, nemli ve sıcak olurken, kışlar ise kısa ve ülkenin kuzey ve orta bölgelerine oranla daha ılımandır. Kuzey ve orta bölgelerinde kışlar son derece soğuk olmaktadır.

1.3. Demografik Özellikleri

Uzak Doğu'nun dev ülkesi Çin Halk Cumhuriyeti'nin demografik karakteri dikkate alındığında, 21 yy. ilk çeyreğinin sonlarına doğru mevcut nüfus artışına göre 1,5 milyara ulaşan bir ülke durumuna gelebileceği tahminlerde yer almaktadır. Dünyanın dinamik ekonomileri içinde yer almaya başlayan Çin Halk Cumhuriyeti'nin yıllık büyüme hızının yaklaşık %9, bazı bölgelerde de %13'e kadar ulaşmaktadır.

Nüfusu: Çin, en fazla nüfus yoğunluğuna sahip ülkelerden biridir. Ülke genelindeki nüfus yoğunluğu 135 kişi/km²'dir. İç bölgelerdeki nüfus yoğunluğu 71,4 kişi iken, batı bölgelerde km² başına 11,8 kişi düşmektedir. 2006 yılı itibariyle Çin nüfusu 1,3 milyar kişiye ulaşmıştır. Çin'deki bu nüfusun etkisi; global gıda talebi, enerji kullanımı ve çevre üzerinde kendisini göstermektedir. Bu durum Çin'i ucuz işgücü pazarı yapmaktadır. 2020 yılında Çin nüfusunun 1,4 milyar kişiye ulaşması tahmin edilmektedir.

1.4 Çin Dış Politikası

Tarihi miras, dünya görüşü, milliyetçilik, ideoloji, karar verme süreci, uluslararası ortam gibi çok sayıda faktörden etkilenen Çin'in dış politikası, 1949'dan itibaren sürekli değişiklik içinde olmuştur. Çin dış politikasındaki dalgalanma ve değişikliklerin altında iki temel faktör bulunmaktadır: Militanlaşma düzeyi ve Çin'in kendi kendine yetme ile dünyaya açılma arasında kararsız kalması. Bu çerçevede Çin'in dış politikasını temelde dört safhaya ayırmak mümkündür: 1950'lerdeki Çin-Sovyet ittifakı, 1960'lı yıllardaki radikalizm ve izolasyonizm, 1970'lerde kendini gösteren giderek artan düzeydeki uluslararasılaşma ve 1980'lerdeki bağımsız dış politika. Burada yapılabilecek en önemli gözlem, Çin dış politikasının son elli yıldır önemli ölçüde değiştiğidir. Bu dönemlerin her birinde Çin'in dünya ile olan ilişkileri önemli dönüşümler geçirmiştir.

Çin dış politikasına etki eden en önemli faktör başlangıçta Komünist ideoloji olmuştur. Etkisi zaman içinde farklılık gösteren Çin dış politikasında çatışma ve mücadelenin ilerleme için gerekli olduğu inancının etkisi ile Çin uzun bir süre bir dünya savaşının kaçınılmaz olduğu üzerinde durmuştur. Ancak bu durum 1980'lerde değişmeye başlamıştır. Aslında Çin'in 1980'lerden sonraki dış politikası, iç politikasındaki gelişmelerin bir uzantısıdır. Bu dönemde Çin ideolojik amaçlar yerine ekonomik kalkınmaya odaklanmıştır. Diplomasisinin 1980'den beri yönelmiş olduğu yeni boyut, barış ve kalkınmaya olanak veren bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır. Bu değişim ile Çin başta komşu ve yakın ülkeler olmak üzere ekonomik ilişki içerisinde olduğu bütün ülkelerle barışçıl bir ortam yaratmaya çalışmaktadır.

Çin'in uzun vadeli stratejileri hep bu "Barışçı Yükseliş" politikasının yansımalarıdır. Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990'larda ise değişikliklerin hem içeriği hem de hızı farklı olmuştur. Bu zaman zarfında Çin dış politikası içe dönük, reaktif ve doğası gereği uluslararası sistemi tehdit eden bir dış politikadan dışa dönük, proaktif ve sistemin içeriğini belirleyen bir karaktere sahip bir dış politikaya doğru

evrimleşmiştir. Değişim henüz yeterli düzeyde değilse de değişim süreci hem devam etmekte hem de derinleşmektedir.

Bu evrimin ve değişimin gösterdiği önemli bir gerçek, Çin'in dünya ile entegre olmaya devam etme iradesidir. Çin önümüzdeki dönemde de dünya ile entegrasyonunun düzeyini artıracaktır; çünkü Çin geçtiğimiz yıllarda entegrasyondan çok kazançlı çıkmıştır.

Çin; Batı ile entegrasyon süreci içinde, "bağımsızlığın korunması ve inisiyatifin kendi elinde muhafazası" ilkesinden yola çıkarak "açıklık" politikası ile bir taraftan halkın hayat standardının artırılması, diğer taraftan ise ekonomik büyümenin eş zamanlı olarak yürütülmesi hedeflerini amaç edinmiştir. Çin, bu yeni dış politikasındaki hedeflerini, uluslararası örgütleri araç olarak kullanmak suretiyle uygulamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda; BM Barışı Koruma Operasyonları, uluslararası çevre konuları, küresel haberleşme, bilim ve teknoloji ve silahların kontrolü ile insan hakları konularında Çin'in bu yeni "küresel sosyalizasyon" görüşünü şekillendirmiştir. Aynı zamanda Asya-Pasifik ekseninden, Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik aşamasına kadar süregelen bir dönüşüm süreci içinde, Çin Komünist Partisi, ABD'nin egemen olduğu "tek-kutuplu" bir uluslararası sistemin dışına çıkılmasını asıl hedef olarak benimsemiştir. Yeni işbirliği kavramının gelişiminde, Şanghay İşbirliği Örgütü ve ASEAN (Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği) ana kurumsal çatılar olmak üzere güvenlik ve uluslararası ticaretin istikrar zemini içinde muhafazasına özen gösterilmektedir.

Çin'in dış politikasında Soğuk savaş sonrasındaki en önemli değişim ABD ile olan ilişkilerinde yaşanmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile her iki ülke için önemli fırsatlar ortaya çıkmıştır. Bu fırsatları, aralarındaki farklılıkları şiddetli çatışma nedeni yapmadan değerlendiren ABD ve Çin, bu dönemde en kazançlı ülkeler olarak göze çarpmışlardır. Birbirleri ile aktif ve yapıcı ilişki içine giren ABD ve Çin, bir dizi uluslararası sorunda ortak hareket etme iradesini göstermişler, ama bu arada da kendileri için hayati saydıkları konularda taviz vermeye de yanaşmamışlardır. Ancak her iki taraf, çıkarlarının çatıştığı konularda fazla ileri gitmeyerek rasyonel ve pragmatik bir dış politika izlemiştir.

11 Eylül saldırıları çoğu ülkenin dış politikasını etkilediği gibi Çin dış politikasını da etkilemiştir. Çin'in 11 Eylül sonrasında bölge güvenliği konusundaki endişeleri vardır. Öncelikle, Çin, Pakistan, Hindistan arasındaki nükleer denge dikkate alındığında, yarı müttefiki konumunda bulunan Pakistan envanterindeki nükleer silahların, terörist unsurların eline geçmesi tehlikesinden endişe duymaktadır. Ayrıca Çin, "Üçlü Şer Kuvvetleri" olarak tanımladığı "terörizm-ayrılıkçılık-radikalizm" ile ortak mücadele çerçevesinde Şanghay İşbirliği Örgütü çatısı altında Özbekistan,

Kırgızistan ve Kazakistan ile işbirliği yapmaktadır.

Çin'in GSMH artışının enerji yoğunluğu, gelişmiş ülkelerden çok daha fazladır. Çin kendi enerji kaynaklarına da sahip olmasına rağmen bunlar yeterli değildir ve 2010 yılında yıllık petrol ihtiyacının 450 milyon tona, doğalgaz ihtiyacının ise 75 milyon tona çıkması beklenmektedir. Ülkedeki hızlı ekonomik büyümeyi desteklemek için Sibirya ve Orta Asya gibi başka kaynaklar olmasına rağmen bu kaynaklar hemen yararlanılabilecek kaynaklar değildir. Ayrıca Orta Asya enerji kaynakları konusunda Rusya faktörü devreye girmektedir. Bu çerçevede Rus petrol/gaz dağıtım şebekesinin Orta Asya Cumhuriyetleri üzerindeki tekelci ekonomik baskısı, Çin'in enerji ihtiyacının karşılaması yönünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu noktada Çin'in enerji ihtiyacını karşılamasında Ortadoğu enerji kaynakları ön plana çıkmaktadır. Ayrıca burada karşılıklı bir çıkar bulunmaktadır. AB veya ABD'ye bağımlı olmak istemeyen ve en büyük pazar fırsatlarının da Asya-Pasifik ve en başta Çin'de olduğunu düşünen Ortadoğu ülkeleri, Çin ve diğer Asya-Pasifik güçlerine yönelmektedir. Çin açısından başlıca unsur enerji arzının sürekli kılınması iken, Ortadoğu ülkelerinde bunun karşılığı enerji talebinin güvenliğidir. Ortadoğu ülkeleri ürettikleri miktar için Asya-Pasifik ve Çin'de bir pazar bulunacağını garanti etmek istemektedirler. Karşılıklı yatırım çerçevesinde Çin petrol satın almakta ve bunun karşısında Ortadoğu ülkeleri Çin petrol endüstrisine yatırım yapmaktadır.

Çin, büyüyen ekonomisini besleyecek enerji kaynaklarıyla bağlantılarını daha sağlıklı hale getirmek için Ortadoğu'nun istikrar ve güvenliği ile artık daha yakından ilgilenmektedir.

Çin'in Ortadoğu'ya yönelik politikası ABD gibi güç kullanmaya dayanmamaktadır. Çin'in bu yaklaşımı "Barışçı Yükseliş" diye adlandırılan tutumdur. Ortadoğu'da barış ve istikrar istiyorsa; bu sadece petrol sevkiyatının istikrarı için değil, Çin'in bölgedeki tüm ülkelerle iyi ilişkiler sürdürme isteğinden kaynaklanmaktadır. Çin'in ilgilendiği iki önemli Ortadoğu sorunu vardır. Biri İsrail-Arap barış süreci, diğeri de Körfez sorunudur. Birinci konuda, Çin iki tarafı da müzakere masasına oturmaya çağırmaktadır.

Çin'in tutumu Avrupa ülkelerinin, özellikle Fransa ve Rusya'nın tutumu ile aynı paraleldedir. Bu tutum İran konusunda da devam etmektedir. İran'la önemli enerji anlaşmaları bulunan Çin, nükleer faaliyetlerinin durdurulmaya yanaşmayan İran'a askeri bir müdahaleden yapılmasından çok, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi çerçevesinde diplomatik yolların izlenmesi gerektiği konusunda ısrar etmektedir.

Son yıllardaki ekonomik yükselişinden dolayı Çin'in ilerde özellikle 2020-2025 yıllarında ABD'ye meydan okuyabilecek bir güç haline gelebileceği ileri

sürülmüştür. Bundan dolayı Çin'in komşu ülkeleri özellikle Güneydoğu Asya ülkeleri ile ABD gibi hegemonik güçler "Çin Tehdidi" kavramını kullanmaya başlamıştır. Önümüzdeki dönemde ekonomisinin hızlı gelişmenin neticesinde Çin'in büyük güç olacağı ve uluslararası sistemde önemli bir rol üstlenerek dünya dengesini değiştireceğinden endişe edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL EKONOMİK DURUM

Dünya ekonomi tarihinde bugüne kadar hiçbir ülke Çin Ekonomisi kadar süratle büyümemiştir ve insanların yaşam standardını bu kadar yükseltememiştir. Genel olarak bakılırsa Çin'in ekonomik başarısı; büyük ölçüde istikrarlı hükümetlere, yüksek tasarruf ve yatırım oranlarına, dinamik ticarete, yatırım ve sanayi politikalarına, stratejik planlamaya, enflasyonun ve kamu açıklarının kontrolüne ağırlık veren makro ekonomik politikalara dayanmaktadır.

1989-2005 arası dönemde her yıl ortalama %9.3 düzeyinde istikrarlı bir kalkınma hızını sürdürebilen Çin'de büyüme oranı 2003 yılında %9.1, 2004'te %9.25 ve 2005'te %9.8 olarak gerçekleşmiştir.

2006-2009 yılına ilişkin temel ekonomik göstergeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1 : Temel Ekonomik Göstergeler

	2006	2007	2008*	2009*
GSYİH Artış Hızı	11,1	11,4	9,8	9,0
İşsizlik Oranı (%)	9,5	9,5	9,3	9,1
Enflasyon (%)	1,7	4,8	4,5	3,9
İhracat (Milyar \$)	969,7	1,218	1,146	1,796
İthalat (Milyar \$)	751,9	908,9	1,146	1,389
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	249,9	375,8	415,2	474,3
Toplam Dış Borç (Milyar \$)	322,8	350,9	410,2	470,4

Kaynak: EIU Country Profile, 2008

*Tahmini

Çin'de enflasyonun %5'lerin altında seyretmesi, asgari ücretle yaşamaya çalışan 1 milyar kadar insanın alım gücünü olumlu etkilemektedir. Çin 1 milyarı geçen nüfusu ile sadece pazardaki tüketiciyi değil aynı zamanda sosyalist Pazar ekonomisi modeli ile de dünya pazarları için rekabete dayalı yeni bir üretimi ifade etmektedir.

Sosyalist Pazar ekonomisi 1970'li yılların sonlarından itibaren Deng Xiaoping tarafından ortaya konmuştur. Çin'in sosyal ve ekonomik açıdan geçirmekte olduğu

değişim Şangay gibi sanayi ve ticaret merkezlerini Los Angeles, San Francisco gibi merkezlere alternatif olarak ortaya çıkarmıştır.

Çin, planlı ekonomiden serbest ekonomiye geçiş sürecini, 1978'den beri uyguladığı reformlarla yumuşatarak sistem çatışmasının yaşanmasını engellemiştir. Bu büyük ülke 1990-2003 yılları arasında toplam ihracatını 8 katına, kişi başına düşen milli gelirini de 3 katına çıkarmıştır. Ayrıca 50 milyar doları aşkın doğrudan yabancı yatırımı da ülkesine çekmiştir. Çin'in Amerika'dan sonra dünyada en fazla yabancı yatırım çeken ülke olmasında bölgesel ve küresel düzeydeki çabaları etkili olmuştur. Ayrıca 2001 yılında DTÖ'ye üye olması, yabancı yatırımcıların Çin yönetimine olan güvenini de arttırmıştır.

2.1. Küreselleşme Sürecinde Çin Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü

Çin'in dünya ekonomisi ile bütünleşmesi; serbest ticaretin ortaya çıkması, para ve finansmanın küreselleşmesi olarak açıklanabilir. 1979 reformlarından önce Çin'de kısa vadeli krediler dışında finansman ihtiyacını karşılayacak sermaye piyasası bulunmuyordu. Yani uluslar arası piyasa ya da kurumlardan borçlanılması, yabancı yatırımlara izin verilmesi söz konusu değildi ve milli paranın döviz kuru devlet tarafından belirlenmekteydi.

Fakat zamanla değişen ekonomi modeli günümüzde kapitalist sisteme daha yakındır. Fakat Çin'de önemli ekonomik politikaları uygulayabilmek ve kapitalizmin finansal çağını oluşturabilmek için gözetim altında dış pazara açılma söz konusudur ve bu devlet tarafından uygulanmıştır. Yani Çin'in uyguladığı model "Sosyalist Pazar Ekonomisi" olarak da adlandırılabilir.

Çin gerçekleştirdiği yüksek büyüme hızına rağmen kişi başına düşen milli gelir seviyesi bakımından orta gelirli ülkeler grubunda yer almaktadır. Çin GSMH'sinin yarısından fazlası dış ticarettten elde edilmektedir. Ekonomik gelişmede sektörlerin payı, az gelişmiş ülkelere özgü bir dağılım göstermektedir. Örneğin, hizmet sektörünün üretim ve dış ticaretteki yeri zaman zaman sanayi sektörünün gerisinde kalmaktadır. Hizmet sektörü Çin GSMH'sinin üçte birini oluşturmakta ve ekonomideki istihdamın %85'ini sağlamaktadır.

2.2. Çin'in Ekonomik Gelişme Sürecinin Bölgesel ve Küresel Açından Önemi

Küreselleşme süreci, Güney Asya ve Pasifik Ülkeleri üzerinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Dünya ticaretinde bir zamanlar çok küçük bir paya sahip olan bölge ülkeleri günümüzde üst sıralara yükselmiştir. Çin bir taraftan kendi bölgesini içine alan örgütlenmelere giderken diğer taraftan da dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkisini güçlendirmektedir. Asean Örgütü Çin'in bölgedeki etkinliğini

arttırması açısından önemlidir. Güneydoğu Asya'da bulunan ülkeler arasında daha çok sosyal ve ekonomik yardımlaşma ve dayanışmayı hedef olarak belirlemiş olan Asean, kurulduğu tarihten bu yana bir yandan üye ülkeler arasında, diğer taraftan da üçüncü ülkelerle ticareti ve işbirliğini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Çin'in en çok ithalat yaptığı ülkeler Japonya, Tayvan ve Güney Kore'dir. Çin, ABD ve Avrupa ile yaptığı dış ticarete fazla verirken Güneydoğu Asya ülkeleri ile yaptığı dış ticarete açık vermektedir. Çin ekonomisinde, emek yoğun ve gelişme kapasitesi yüksek tekstil, hazır giyim, deri, kürk, elektrikli makine gibi ürünler büyük avantajlar sağlamaktadır. Çin ekonomisinde dışticaretin fazla vermesi, Çin'in düşük işçiliği ile açıklanabilir. Çin'in %9'luk büyüme ritmini sürdürmesi halinde, 2010 yılında ekonomi büyüklüğü açısından dördüncü sıraya kadar yükselmesi beklenmektedir.

2.3 Çin Ekonomisinin Küresel Ekonomi ile Bütünleşmesini Kolaylaştıran Faktörler

Çin, küresel ekonomiyle bütünleşmenin ilk adımını bölge ülkeleriyle birlikte atmıştır. Doğu Asya ve Pasifik bölgelerinin GSYİH'sinde meydana gelen artışta Çin'in %9 oranında kaydettiği büyümenin de önemli etkisi olmuştur.

Çin'in ucuz işgücü; emek yoğun üretimde Çin'e yüksek rekabet gücü sağlamaktadır. Çin iç talebinin sönük olmasına rağmen ekonomisinin dışa açılması sayesinde dış talebin artmasıyla yüksek oranlarda GSYİH artışı gerçekleşmiştir.

Çin ekonomik entegrasyonunun diğer bir göstergesi de uluslar arası ticarete katılma payıdır. Çin'in uluslar arası ticaret hacminin ve ülkeye çektiği yabancı sermaye hacminin GSYİH içindeki payı küresel ekonomiye entegrasyonu açısından önemli bir göstergedir. Çin ithalatının büyük bölümünü bölgesindeki ülkelere yaparken, ihracatını ise daha çok batılı ülkelere yapmaktadır.

Çin'in dünya ekonomisine entegrasyonu yolundaki atılım, yabancı sermayeli şirketlerin üretimi vasıtasıyla ortaya çıkan dış ticaret yoluyla olmuştur. Çin 1990 yılından itibaren devlet sektörünün endüstriyel üretim içindeki payı yarı yarıya düşmüştür. Bununla birlikte devlet sektörü, sermaye yoğun ve genellikle büyük ölçekli endüstrileri elinde tutma eğilimi göstermektedir.

Çin'e yapılan yabancı yatırımlar genel olarak ABD, Kanada, Tayland ve Avustralya'da yaşayan Çin kökenliler tarafından yapılmaktadır. Çin ekonomisinin ana sorunları; verimsiz devlet kuruluşları ve sorunlu krediler nedeniyle zayıf durumda olan finans sektörüdür. Devlet teşebbüslerinin yeniden yapılandırılması, ekonominin üretkenliğini arttırmak için gerekli reformların başında gelmektedir. Bankacılık sektöründe ise yeni kurulan Bankacılık Denetleme Komisyonu, bankaları

gözetleme ve denetleme görevini merkez bankasından devralmıştır. Çin'de sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı %40'dan fazladır.

Artan ihracat performansı, yüksek miktarda yabancı sermaye ve döviz rezervleri sayesinde Çin Ekonomisi dışsal olumsuzluklara karşı olan hassasiyetini azaltmıştır. Döviz rezervlerindeki artışın en önemli nedeni; doğrudan yabancı yatırımların çoğalmasındır. Çin ekonomisi satın alma gücü paritesine göre ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük ekonomisidir.

Çin 2004 yılında Japonya'yı geride bırakarak ABD'den sonra en fazla petrol tüketen ikinci ülke olmuştur. OPEC ülkelerinin petrol fiyatlarını belli bir seviyede tutmasında Çin'den gelen petrol talebi çok önemli rol oynayacaktır. Çin ekonomisi hızla gelişirken aynı hızla merkezden uzaklaşarak bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bölgelerin sırayla gelişip modernleşmesi ve dolayısıyla zenginleşmesi sağlanmaktadır. Devlet yatırım yapılmasını istediği bölgelerin altyapısını geliştirip, kara ve demiryollarını yapmaktadır. Bunları yaptıktan sonra da yerli ve yabancı sermayeyi bölgeye davet etmektedir.

2.4 Çin Dış Ticareti

Çin, yaklaşık 25 yıldan beri devam ettirdiği ekonomik politikaların sonucunda dış ticareti artırmaya imkan veren bir üretim modeli gerçekleştirmiştir. Bunu sağlamak için Çin, ekonomide gelişme sürecinde iç ve dinamikleri uygun olarak kullanmıştır.

Çin'in ihracatında hızlı artışı, para birimi Yuan'ın ABD doları ile birlikte uluslar arası piyasalarda değerinin düşmesi ile açıklamak kısmen doğru olsa bile, dış ticaret hacmindeki artışın asıl sebebi yapısal değişimdir. Ucuz, işgücü, maliyetleri azaltmış ve uluslar arası piyasalarda Çin mallarının rekabet gücünü artırmıştır. Ülkeye teknoloji girişinin kolaylıkla sağlanabilmesi, üretim kapasitesini ve malların kalitesini artırmıştır. Asya'daki üretim ve ticaret ağı Çin'in uluslar arası pazarlara uyumunu kolaylaştırmıştır. Ayrıca Çin'in dış ticaret hacmindeki artışta yabancı işletmeler de önemli bir paya sahiptir.

Aşağıdaki tabloda 2007 yılında Çin ülkesinin başlıca ihracat ve ithalat ürünlerini gösteren tablo yer almaktadır:

Tablo 2: Başlıca İhracat ve İthalat Ürünleri, 2007 (Milyar \$)

	İHRACAT	İTHALAT
Gıda ve Canlı hayvan	30,8	11,5
İçecek ve Tütün	1,4	1,4
Gıda Dışı Hammaddeler	9,2	117,9
Mineral ve Yağlar	19,9	104,8
Hayvani ve Bitkisel Yağlar	0,3	7,3
Kimyasal ve Kimya Ürünleri	60,4	107,5
Hafif Sanayi Ürünleri	219,9	102,9
Makine ve Ulaştırma Ekipmanları	577,2	412,5

Kaynak: EIU Country Profile, 2008

2007 yılında; Çin'in en fazla ihracat yaptığı ülke ABD iken, en fazla ithalat yaptığı ülke ise Japonya'dır.

Tablo 3: Ülkeler İtibariyle İhracat ve İthalat (%)

	İHRACAT	İTHALAT
ABD	21,0	7,5
Japonya	9,5	14,6
Güney Kore	4,6	11,3

Kaynak: EIU Country Profile, 2008

ABD Çin'in ihracattaki en büyük pazarıdır. 2007 yılında Çin ihracatının %19'u ABD'ye yönelmiştir. ABD'nin yansıra ihracat Asya kıtasında Hong Kong, Japonya ve Güney Kore'ye yönelmiştir. Diğer taraftan Japonya Güney Kore ve Tayvan Çin'in ithalatında ve karşılıklı ticarete giderek önemi artan ticari partnerlerdir. 25 üyeli bir blok görünümü ile AB de Çin'in önemli ticari partnerleri arasında yer almaktadır. Hong Kong özel durum nedeniyle Çin için bir antrepo ve export merkezi durumundadır. Bu durum Hong Kong'u Çin dış ticaret istatistiklerinde olduğundan daha önemli bir partner gibi göstermektedir.

Çin'de dış ticaret alanındaki yetkili kurumlar, bu konunun uzun dönem planlamalarını da yapan ve Devlet Konseyi'ne bağlı çalışan Devlet Planlama Komisyonu ile Devlet Ekonomik Komisyonu'dur. Diğer etkili kuruluşlar; Özel

Ekonomik Bölgeler Bürosu, Devlet İthalat ve İhracat Ürünleri Denetleme İdaresi, Gümrükler Genel İdaresi, Çin Seyahat ve Turizm Bürosu, Çin Uluslararası Ticareti Teşvik Konseyi olarak sayılabilir.

2.5 Başlıca Sektörler

Çin`de başlıca sektörlerde tarım ve hayvancılık, sanayi, madencilik ve inşaat sektörü gelmektedir.

Tarım ve Hayvancılık

Tarım, Çin ekonomisi için önemli bir sektördür. 2006 yılında Tarım sektörünün nominal GSYİH'ya olan katkısı %11,7 civarında gerçekleşmiştir. Ülkede toplam istihdamın %44'ü tarım sektöründe çalışmakta ve çiftçilik, ormancılık, besicilik ve balıkçılık ile geçinmektedir.

Ülkede pirinç, buğday, jüt, şeker kamışı ve bazı tropikal ürünler üretilmektedir. Büyük bir tarım ülkesi olan Çin, ilk defa 1994 ve 1995 yıllarında önemli miktarlarda hububat buğday ve pirinç ithal etmek zorunda kalmıştır. **Bu konuda yapılan tahminlerde, 2010 yılında Çin'in ithal etme ihtiyacı göstereceği hububat miktarı kadar, ihraç edilebilecek hububatın dünyada henüz üretilmediği ifade edilmektedir.** Uzun vadede Çin'de hububatın yanı sıra diğer gıda maddeleri arzında da problemler yaşanması beklenmektedir. Diğer taraftan, Çin'in tarımsal üretiminde kendi kendine yeterliliği hususunda endişeye gerek olmadığı, normal şartlarda, iyi bir planlama ile hububat ithalatının, toplam tüketiminin % 5'ini geçmeyeceği de belirtilmektedir.

Sanayi

Son yıllarda toplam sanayi çıktısında çok büyük artışlar gözlenmiştir. 1996-2006 dönemi boyunca sanayideki büyüme yıllık ortalama %10,5 olmuştur. Bu artış öncelikle köy ve kasaba işletmeleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Dolayısı ile yerel tarımsal artık değer düşük teknoloji emek yoğun imalat sanayi yatırımları olarak vücut bulmuştur.

Çin ekonomisi pek çok sanayi alanında yetkinliğe ulaşmış durumdadır. Modern metalürji, madencilik ve enerji ekipmanları, uçak yapımı, otomobil üretimi, büyük makine parçaları, döküm, uzay sanayi, büyük enerji devreleri, elektronik, iletişim ekipmanları, ölçüm araçları gibi alanlar, son dönemde Çin ekonomisinin faaliyet gösterdiği başlıca alanlar arasında sayılmaktadır. Çin, halen madencilik, enerji santrali, metalürji, akaryakıt, kimyasallar, otomotiv ve gemi yapımı konularında tamamen kendi teknik imkanlarına dayanmaktadır.

Madencilik

Ülkedeki madenlerin %60'ı devlet tarafından işletilmektedir. Özellikle kömür madenlerinin çok kötü koşullarda olduğundan söz edilmektedir. Kömür fiyatlarının çok düşük olması bu alandaki yatırımları özendirmekten uzaktır.

Ülkede, Tayvan ve Hong Kong'daki diğer etnik Çin toplulukları kadar olmasa da potansiyel altın tüketim talebi oldukça yüksektir. Çin dünyadaki 5. büyük altın üreticisidir. 1994 yılında altın madenciliğinde yabancı ortaklığa izin verilmiştir. Çin son dönemde yüksek teknoloji sanayiler için gerekli ender metallerin üretici ve ihracatçısı konumuna gelmiştir. Bunlar vanadyum, titanyum, germanyum, galliyum, polikristalin ve silikon'dur. Bu ender madenler çoğunlukla İç Moğolistan Özerk Bölgesi'nden çıkarılmaktadır.

İnşaat Sektörü

Ülkenin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda Çin'de konut ve altyapı yatırımları ve bunlara ilişkin malzeme talebinin uzun bir süre daha devam etmesi beklenmektedir. 2000-2006 döneminde inşaat sektörüne yapılan yatırımlar %225 oranında büyüme kaydetmiştir. Çin ekonomisindeki hızlı büyüme, kentlerde yaşam düzeyinin iyileşmesi, yüksek kalitede enerji hizmetleri ile birlikte ev aletlerine olan talebi de artırmaktadır. Diğer taraftan son dönemde Çin, ev aletleri ve ampul gibi enerji tüketen araçların üretiminde de dünya ölçeğinde ön sıralara gelmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE İLE TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti ile 1971 yılına kadar iki ülke arasında resmi anlamda bir ilişki mevcut değildi. Türk ve Çin halkları arasında tarihten gelen dostluk bağları mevcuttur. Türkler ile Çinliler arasındaki ilişkilerin tarihi Çin'in Han Hanedanlığı (M.Ö. 209-M.S. 220) ile ilk Türk Devletlerinden Hun İmparatorluğu dönemine kadar gitmektedir. Çin tarihinin en parlak ve istikrarlı olduğu Tang Hanedanlığı döneminde de (618-907) kuzeyde hüküm sürmekte olan Göktürkler'le yakın ilişkiler kurulmuş, tarihi "İpek Yolu" en canlı dönemini yaşamıştır.

Tarihi İpek Yolu, sadece Türk ve Çin halkı arasında ticareti geliştirmemiş, sosyal ve kültürel bağlar açısından da karşılıklı etkileşimin sürdürülmesini sağlamıştır.

Türkiye, Çin Halk Cumhuriyeti'ni 4 Ağustos 1971 tarihinde imzalanmış anlaşma "Diplomatik İlişki Kurulmasına dair Ortak Bildiri" anlaşması ile resmen tanımıştır. Türkiye, Çin Halk Cumhuriyeti'ni Çin'in tek yasal temsilcisi olarak kabul etmekte ve "Tek Çin" politikası izlemektedir.

1971 yılından bu yana karşılıklı dostluk ilişkileri ve işbirliği sürekli olarak gelişmekte; siyasi, ekonomik, askeri, kültürel ve diğer alanlardaki temalar gündem güne artmaktadır.

Türkiye-Çin İkili Anlaşmalara ait imzalanan anlaşmalar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Türkiye-Çin Arasında İmzalanan İkili Anlaşmalar

Anlaşmanın Adı	Tarih
Ekonomik Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	1981
Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki	1990
Çifte Vergilendirme Önlenmesi	1995
DTM ile MOFTEC Arasında Ticari İşbirliği Kurulması Hakkında	1999
Mutabakat Zaptı	2007

Kaynak: DTM

Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki ticari ilişkiler, 16 Temmuz 1974 tarihinde imzalanan "Ticaret Anlaşması" ile başlamıştır. Bu anlaşmanın 6. maddesi uyarınca, her yıl toplanması öngörülen Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Karma Ticaret

Komitesi, 1978 ve 1981 yıllarında olmak üzere iki kez toplanmıştır. Adı geçen komite, 19 Aralık 1981 tarihinde Pekin’de imzalanan Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde kurulan Karma Ekonomik Komite ile birleştirilmiş ve Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Karma Ekonomik ve Ticari Komitesi adını almıştır. Bu çerçevede 14. Dönem KEK Toplantısı 5 Nisan 2002 tarihinde Ankara’da yapılmıştır.

Ticari anlaşmaların imzalanması ile birlikte, iki ülke arasındaki ticaret hızla gelişmeye başlamıştır. İstatistik verilerine göre, iki ülke arasındaki ticaret hacminde özellikle 1992 yılından itibaren önemli ölçüde artış görülmüştür. İkili ticaret hacmi 1994 yılında 612.7 milyon dolar iken 2000 yılına gelindiğinde 1.4 milyar dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

2002-2006 yılları arasında Türkiye-Çin arasındaki dış ticarete ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 5 : Türkiye- Çin Dış Ticaret (\$)

Yıl	İthalat	İhracat	T.C Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2003	2.610.298,044	504.625,797	- 2.105.672,247	3.114.923,841
2004	4.476.077,424	391.585,394	- 4.084.492,030	4.867.662,818
2005	6.831.050,813	549.517,998	- 6.281.532,815	7.380.568,811
2006	9.669.110,140	693.037,514	- 8.976.042,626	10.362.147,654
2007	13.234.091,842	1.039.523,082	-12.194.568,760	14.273.614,924

Kaynak: İGEME Çin Ülke Raporu, 2008

Çin ile ihracatımız 2003-2006 yılları arasında değişmezken, 2007 yılında 1 Milyar \$’ı geçmiştir. İthalatta ise yıllar itibariyle bir artış olduğu gözlenmektedir. 2003 yılında 2,6 milyar \$ olan ithalatımız, 2007 yılında bu değer 13,2 milyar \$’a ulaşmıştır. İki ülke arasında ticaret hacminde yıllar itibariyle bir artışın yaşandığı gözlenmektedir.

Ticaret hacmi 2006 yılında 10,3 \$ iken, 2007 yılında 14,3 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Ticaret hacminde yaşanan bu olumlu gelişme ile birlikte iki ülke arasındaki, ticaret dengesinde 2006 yılında 8,9 milyar \$, 2007 yılında ise 12,2 milyar \$ ticaret açığı oluşmuştur.

3.1 Pazar İle İlgili Bilgiler

Bankacılık ve Finans Sektörü

1993 yılından bu yana bankacılık sistemi üzerindeki reform çalışmaları hız kazanmıştır. Reform çabalarının odak noktasını, Çin Merkez Bankası'nın sosyalist sistemin monopol bankası olma statüsünden kurtarılması oluşturmaktadır. Bu bankanın işlemlerinin daha açık hale getirilmesi çalışmaları, diğer kamu bankalarının yeniden yapılanmasını da beraberinde getirecektir. Bugün için ülkede hem uzman bankalar, hem de geniş kapsamlı işlemler yürüten genel nitelikli bankalar faaliyet göstermektedir. Özel projelerin finansmanı söz konusu uzmanlık bankalarının sağlanmaktadır. Kamu bankaları zarar içindeki kuruluşların finansmanı yüzünden zor durumda olduğundan, bunların reform kapsamına alınması yerine yabancı sermaye ile birlikte yeni finans kurumlarının oluşturulması daha uygun gözükmektedir.

Yabancı Sermaye ve Yatırımlar

Çin yönetimi yerli sanayi oluşumu için gerekli sermayeyi yurtdışından temin etmek için büyük bir çaba içindedir. Yabancı sermaye, alt yapı, petrol, kömür madenciliği, ulaştırma, ilaç, çiftçilik, konut ve turizm alanlarında yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte sivil havacılık, taşımacılık, gemi ulaştırma, finansman, sigorta ve muhasebe gibi hizmetler sektörü alanlarında da yoğunlaşma görülmektedir.

Dış Ticarete Tarife ve Tarife Dışı Engeller

Çin ticaret politikası gereği tarife ve tarife dışı engelleri uygulamaktadır. Tarife dışı engeller, merkezi ve bölgesel düzeyde Ekonomik ve Ticari Komisyon, Devlet Planlama Komisyonu ve Dış Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Bakanlığı (MOFTEC) tarafından yürütülmektedir. Çin vergilerini kademeli olarak düşürmesine rağmen tarifeler genel görünüş itibarıyla yüksek bulunmaktadır. Burada temel amaç ithalatın kısıtlanması yolunda yerel endüstrilerin korunmasıdır. İthalat tarifeleri bu durumları ile ticari imkanları engelleyen başlıca unsur olmaktadır.

İthalat İzni

Çin Dış Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Bakanlığı (MOFTEC), ülke çapındaki ithalat lisansı isteklerini yerine getirmektedir. Çin'in ithalat lisans sistemi etkin bir ithalat engelini oluşturmaktadır.

İthalat Kotaları

Konu ile ilgili yasal yapı açık değildir. İthalat kotaları piyasayı kapatmak amacı ile kullanılmaktadır. Kota miktarları yayınlanmamaktadır. Çin ithalat kotalarını 2005 yılında kaldıracağını duyurmuştur.

Standartlar ve Diğer Teknik Uygulamalar

Çin standartları ve teknik gereklilikleri bir ticari engel olarak kullanmaya devam etmektedirler. Mamul maddeler için Çin, ithalat öncesinde bir kalite belgesi talep etmektedir. Bu tür belgeleri elde etmek zaman kaybedici ve pahalı olabilmektedir. Burada amaç iç piyasayı korumak aynı zamanda Çin piyasasını ülke kalkınması için gereksiz ürünlerden kurtarmaktır. Çin sıklıkla ürünlerin ihracatçı tarafından özelliklerinin ne olduğu net olarak bilinmeyen Çin standart ve özelliklerine uyumlu olup olmadığının incelenmesi ya da sertifikasyonunu talep etmektedir. Bu tür talepler genellikle Çin piyasasında satılmakta olan yerli ürünlerin kalitelerinin çok üstünde olabilmektedir. Çoğu kez subjektif kriterlerle çözüme ulaşılmakta; bu durum malların ülkeye girişinde gecikmelere yol açmaktadır.

Devlet İhaleleri

Çin ekonomik sisteminde devletin belirleyici rolünün sürdürülmesi hedeflenmektedir. Önemli altyapı ve benzeri projeleri yıllar öncesinden planlanmaktadır. Normalde oldukça pahalıya mal olan bu projeler ile birlikte DTÖ'nün Devlet Satın Alımları Anlaşmalarına (GPA) dahil olmasının Çin için bir avantaj olduğu söylenebilir. Çin'in GPA'ya dahil olması bu alandaki uygulamaların daha sağlam ve tarafsız bir hale gelmesi açısından da avantajlı görülmektedir.

İhracat Kısıtlamaları

Çin pek çok ürüne ihracat kısıtlamaları ve ihracat vergisi uygulamaktadır. Bu uygulama yerel endüstrilere ipek, pamuk, kösele ve deri, işlenmemiş demir dışı metaller gibi hammadde tedarik etme aracı olarak kullanılmaktadır.

Sübvansiyonlar

Ülke içindeki sübvansiyonları sıralamak oldukça zordur. Ancak ihracatta indirekt teşvikler uygulanmaktadır; düşük fiyatlı enerji ve hammadde bunlara örnek olarak gösterilebilir. Devlet şirketleri pek çok banka kredisini tercihli oranlarla kullanmaktadır. Bu borçların büyük bölümü geri ödenmemektedir. Diğer teşvikler; vergi teşvikleri, özel ekonomik bölgelerdeki firmalar için ek imtiyazlar ayrıca Çin'in bazı alanlarda nakit teşvikler uygulamaya devam ettiği de

görülmektedir. Ayrıca ihracatta vergi iadesi de uygulanmaktadır.

Rekabeti Bozucu Uygulamalar

1993 yılında yürürlüğe giren ve haksız rekabeti önleyen bir kanuna rağmen halen sorun teşkil edebilmektedir. Bu durum ithal ürünlerin piyasa girişi ile yabancı yatırımların üretim maliyetini yükseltici etkide bulunabilmektedir.

Genel olarak Çin'in dış ticaret işlemlerinde açıklık ilkesinin yaygınlaştırılması ve ticari kuralların uygulanmasının ülke çapında standart hale getirilmesinin zor olacağı düşünülmektedir. Buna rağmen özellikle sanayi ürünlerinin ithalat prosedürlerinin basitleştirilmesi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu bağlamda, dış ticareti ilgilendiren kanun ve düzenlemelerin duyurulması amacıyla bir gazete yayınlanmaya başlanılmış ve ancak bu gazetede yayınlanan kanun ve düzenlemelerin uygulamada etkili olacağı Çin Devlet Konseyi tarafından karara bağlanmıştır.

3.2 Anlaşmazlıkların Çözümü ve Hukuki Düzenlemeler

Çin'de iş yapan yabancıların, bir anlaşmazlığın çözümü için başvurabilecekleri üç temel yol bulunmaktadır: Arabuluculuk, ticaret hukukuna tabi davalar ve tahkim.

Tahkim (Arbitration)

Yukarıda sayılan yollar arasında en çok başvurulan yöntemdir. Uluslararası ticaret işlemleri ve taşımacılık konularındaki sorunlar için kullanılan tahkim yöntemi, anlaşmazlığın taraflarından birisi farklı ülkeye mensup olduğu, ya da yabancı menfaatler söz konusu olduğu durumlarda geçerli olmaktadır. Örneğin taraflardan birisi Çinli, diğeri Türk ise ve bu kişilerin iş yaptıkları esas ülkeleri Çin ve Türkiye ise bu yöntemle başvurulabilecektir.

Uluslararası ekonomik ve ticari ilişkilerden doğan anlaşmazlıkların çözümü ile ilgilenen, başvurulabilecek tahkim kurumlarından birisi, Çin Uluslararası Ekonomik ve Ticari Tahkim Komisyonu'dur. Özellikle denizcilik konularını kapsayan anlaşmazlıklarla ilgilenen kurum ise Çin Denizcilik Tahkim Komisyonu adını alır. Aşağıda bu kurumun İngilizce adı, adresi, telefon ve faksları verilmiştir.

China International Economic and Trade (Maritime) Arbitration Commission

6, Beisanhuan E. Road, Beijing, China

Postcode:100028

Tel: (8610) 64664433 64677395

Faks: (8610) 64677335

Çin pazarında teknoloji lisansı almak, temsilcilik bürosu açmak gibi tüm işlemler Çin yasalarına göre işlediğinden, hukuki yardım almak bir zorunluluk olmaktadır. Gerektiğinde yararlanılabilecek avukatlık, muhasebe ve danışmanlık hizmetleri henüz gelişme aşamasındadır. Halen yabancı avukatların Çin’de faaliyeti mümkün değildir. Ancak uzun yılların Çin tecrübesine sahip kimi batılı hukuk firmaları son derece yararlı olabilmektedir. Muhasebe kuruluşları da özellikle vergi konularında fizibilite çalışmaları ve muhasebe sistemlerinin hazırlanmasında hizmet sunmaktadır.

3.3 İşadamları İçin Pazara Girişte Yararlı Bilgiler

Ulaşım

Çin’e giriş sırasında bulundurulması gereken belgeler arasında geçerli bir pasaport ve vize yanında, sınırda doldurulan “Giriş ve Çıkış Kayıt Formu” önemlidir. Ayrıca ülkede 6 aydan daha fazla kalacak kişilerden HIV negatif belgesi istendiği bilinmelidir. Çin içinde seyahat amacıyla kullanılacak araçlar içinde otobüsler en sık kullanılanlardır. Genelde numaralarla belirlenmiş hatlarda çok sayıda otobüs çalışır ve bunlar sabah 05.00’ten gece 23.00’e kadar duraklardan geçmektedirler. Metro sistemi Pekin, Şanghay ve Tianjin gibi belli şehirlerde tüm olanaklarla donanmış olarak hizmet vermektedir. Tüm tabelalar Çince yanında İngilizce ile de yazılmıştır. Duyurular da İngilizce olarak tekrarlanmaktadır. Minibüsler, özellikle başlıca ticaret ve turizm merkezleri arasında bolca bulduklarından tavsiye edilmektedir. Taksi, tüm merkezlerde kolaylıkla bulunabilen ve çok pahalı olmayan bir alternatiftir.

Konaklama

Otel rezervasyonlarının önceden yapılması gerektiği yoğun talep dönemlerinde özellikle hatırlanmalıdır. Halen sahip oldukları olanaklar ve hizmetleri açısından, Çin’in başlıca otelleri uluslararası standartları yakalamış durumdadır. Oteller, yüksek, orta ve düşük kalite olmak üzere üç gruba ayrıldığında, yüksek kalite olanların Batı’daki otellerden çok farklı olmadıkları söylenebilir. Orta kalite oteller genelde turistlere hizmet verirler ve güvenle kalınabilecek yerler durumundadırlar. Düşük kalite oteller daha ziyade motel niteliğindedirler. Çin’de kalınan yerlerde çalışanlara bahşiş verilmez.

Gerekli Telefonlar

Hırsızlık, yangın alarmı, ve ilk yardım gibi durumlarda başvurulacak telefonlar 110,119 ve 120 olarak bildirilmiştir. Santralden bilinmeyen numaraları öğrenmek için

Çin içerisinde 114 çevrilmektedir.

İş Görüşmeleri

Çin'deki iş gelenekleri arasında soyadının önce kullanılması önemlidir. İş toplantıları sırasında kart alınıp verilmesi doğal bir uygulamadır. Kartın bir yüzünün Çin harfleriyle yazılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. İş toplantıları için, gerek kamu kurumlarında, gerekse büyük şirketlerde özel salonlar kullanılır. Büroların kullanılması adet değildir. Toplantılar resmi bir havada geçer ve oturulan yerler protokole göre belirlenir. En üst düzey Çinli katılımcının, en üst düzey misafiri kendi sağına oturtması yaygın bir uygulamadır. Dakik olmak önemlidir. Toplantı sırasında her iki taraf kısa bir tanışma ve açış konuşması yapar. Önemli olan, bundan sonraki kısımda Çinli taraf önce söze başlamışsa, sonuna kadar müdahale etmemek ve kendi görüşlerini en sonda söz alındığında dile getirmektir. İş toplantıları sırasında, Çinlilerin ev sahibi olduğu akşam yemeklerinin erken saatte başladığını bilmek gerekir. İş yemekleri çoğu kez akşam saat 18.00'de başlatılır. Yemek aniden saat 20.00 gibi sona erdirilir. Bu şaşırtıcı gelse de yaygın bir durumdur.

Vize Uygulaması

Yeşil ve gri hizmet pasaportu taşıyanlar dışındaki tüm Türk vatandaşları ülkeye girmek için vize sahibi olmak zorundadır. Vize için başvuru pasaportunun en az 6 ay daha kullanım süresi olmalıdır. Türkiye'den gidilirken turistik amaçlı vize yetkili seyahat şirketinden davetiye almak suretiyle verilmektedir. İş amaçlı gidişlerde Çin'deki bir firmanın davetiyesine sahip olmak gerekmektedir. Ayrıca söz konusu Çin'li firmanın böyle bir davetiye göndermek için yetkili olması ve davetiyeyi yerel hükümetten onaylatması gerekmektedir. Davetiye ile vize başvurusu yapılırken kişinin çalıştığı yere ait faaliyet belgesi, vergi levhası, antetli kağıda şirket dilekçesi, ve imza sirküleri talep edilmektedir.

Ankara için vize başvuruları Pazartesi, Salı ve Perşembe günleri saat 09.30-12.00 kabul edilmektedir. Başvuru sırasında 1 adet fotoğraf gerekmekte ayrıca bir form doldurulmaktadır. Vize verilmesi yaklaşık 10 gün sürmektedir o nedenle Büyükelçiliğe mümkün olduğunca erken başvuru yapılması tavsiye edilmektedir. Turistik çıkışlarda uçak gidiş dönüş confirmasyonu ve banka hesap cüzdanı fotokopisi istenmektedir.

(Ankara'daki ÇHC Büyükelçiliği Vize Bürosu telefonu: 0312 436 06 28)

3.4 Yararlı Adresler

T.C. Pekin Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

(Turkish Embassy, Trade Counsellor)

Dong Wu Jie 9, Sun Li Tun 100600 Beijing

Tel: (86) (10) 65 32 38 46

Fax: (86) (10) 65 32 32 68

Web sitesi : www.turkey.org.cn

email: dtpek@public.fhnet.cn.net

Çin Dış Ticaret Ve Ekonomik İşbirliği Bakanlığı MOFTEC

2 Dong Chang An Avenue Beijing

Tel: 861065198114

Fax: 861065198203

Çin Uluslar arası Ticareti Geliştirme Konseyi

1 Fuxingmenwai Street Beijing 100860

Tel: 861068533204

Fax: 861068511370

Çin Uluslararası Ekonomik ve Ticari Arbitrasyon Komisyonu

East Beisanhuan Road Beijing 100028

Tel: 861064677395

Fax: 861064677335

KAYNAKÇA

1. www.igeme.org.tr
2. www.dtm.org.tr
3. www.iib.org.tr
4. www.eiu.com
5. www.kosgeb.gov.tr
6. <http://tr.wikipedia.org>
7. www.cinihracurunlerifuari.com
8. www.musavirlikler.gov.tr

